

A MI KIS VÁROSUNK

A csigaház . . . Sokat töprengek mostanában azon, csakugyan olyan alapvető fontosságú-e? Van az embernek egy korszaka, amikor ide-oda dobálja az élet vagy az élet helyett a maga kalandvágya, ilyenkor rohangászik a világban, és átmenetileg talán el is feledi, hová tartozik — vagy azt hiszi: mindegy. Aztán egyszerre elfogja a furcsa vonzóerő, amely *haza* húzza, és ez éppoly megmagyarázhatatlan, mint a vándormadarak vonulása, tengeri halaknak sokezer kilométeres száguldása étlen-szomjan a világ egy rejtélyesen kijelölt pontja felé, amelyről emlékei sem lehetnek.

A magyar nyelv különös játéka a többértelműség a *haza* szóval: hogy egyszerre jelent egy földrajzilag és történelmileg körülhatárolt területet, ahol egy csomó idegen ember él, akiknek másképpen van közük egymáshoz, mint minden más emberhez, akár szeretik egymást, akár gyűlölik; és jelenti az otthonot, a házat, a lakást, a családot, végső fokon azt az egyetlen pontot a földkerekségen, ahol *én* lakom. Aki azt mondja: most pedig hazamegyek, egyértelműen arra az odúra gondol, amelyben él. Nem biztos, hogy szeret ott élni, számára mégis ez a „haza”.

A szavak játéka folytatódik a honnal. A hon kissé patetikusabb neve a hazának, de az itthon meg az otthon minden költőiség nélkül fejezi ki azt az egyetlen pontot, amely az enyém.

Súlyos szó, hogy az *enyém*: egyszeriben a tulajdon fogalmát kapcsolja a hazához. Ne is tiltakozzunk ellene: igazán csak a magunkét tudjuk szeretni, minden más csupán érdeklődés, erőfeszítés vagy áltatás. És persze eszme, eszmény, idea és ideál. Világ-szabadság! — sóhajtotta Petőfi, és kilhelte a lelkét saját piciny hazájáért.

Mindegy is, mekkora, sőt annál nagyobb, minél kisebb. Folyvást zsugorodik, ettől tüzesedik. Aki kivándorolt Amerikába, Európába jön haza. Aki Európában utazik, Magyarországra jön haza. A budapesti Pápáról hazajön, a pápai Budapestről hazamegy. Pestről hazajövök Budára, a Déli vasúttól hazajövök a Sas-hegyre; igazán csak akkor vagyok itthon, ha befordultam az utcánkba, felugat a két kutya, becsukom magam mögött a kertkaput, belépek a tornácra. A csigaházba.

*

Ez itt a mi kis városunk. Falatnyi az egész, a Lejtő út meg a Hegyalja út közt, néhány madárnevű utca.

Sohasem jártam Londonban, mert azt tanultam róla, akkora, mint egy magyar megye, s annyian lakják, mint a mi országunkat — ettől hátrahőköltem, mint a babiloni szörnytől. Később egy regényben bübőjós leírását olvastam azoknak az emberre szabott szigetecskéknek, amelyekből e behemót város áll: szinte zárt kis világok, meghitt utcákkal, vidékiesnek ható házikókkal, amelyeket lonc fut be, a kölykök otthonosan futkosnak a boltos, a patikus meg az iskola közt — mind a sajátjuk —, furcsa vénkis-asszonyok lépnek ki a kőkerítések keskeny aiján, és szemérmatosan bölintanak a nagykarimás kalapját megcsemelő lelkésznek; az autóbusz sofőrje beszél egy pillanatra valamelyik házba, türelmesen kivárják, amíg átadja az üzenetet; egy ember veszekedve kia-

bál fel a feleségének, már megint nem tette be ezt vagy azt a táskájába — és mindenki tudja, mit nem tett be már megint, mert ez a veszekedős ember meg a felesége is az övék, a táskájával együtt, meg azzal, amit megint kifeledek belőle.

Ezt a Londont megnézném, és csak azért nem nézem meg, mert így is látom: olyan, mint a mi kis városunk, itt a Sas-hegyen. Azt mondják, urbanizálódik a világ, és ha nem mondanák is, láthatja mindenki: óriási egyforma házak épülnek a világ minden táján, hatalmas kockák betonból, bennük kisebb kockák, azokban emberek — a sok kocka együtt a város, és a világméretű folyamat az urbanizálódás. Messziről nézve ijesztő, de közelebről valószínűleg ezek a kockák is egyénivé, meghitté, sajátá válnak, és mindenki csak a saját kockájában érzi otthon magát. Mégsem nézem meg a londonokat: a kockák kívülről mind egyformák, beljüket látni nem lehet — s vajon érdemes-e? Csak az írónak érdemes, aki a jelentéktelenben is átéli a jelentőset.

Beérem a mi kis városunkkal, a madárnevű utcákkal. Nem különösen szép környék, főként amióta teleépítették ezt is kockaházakkal. Kik? A betolakodók. Mindenki betolakodó, aki később jött, mint a másik; a mi utcánkban lakik egy kilencvenhat éves dédmama — őhöz képest mindnyájan betolakodók vagyunk. Még emlékszik arra, amikor a múlt század végén azt a házat építették, amelybe mi húsz éve betolakodtunk.

Valamikor csak nagyon szegény emberek laktak itt, viskókban. Aztán nagyon gazdagok, villákban. Mostanra nagyjából összerázódott a társaság, a szegények megszédtek magukat, a gazdagok összehúzták magukat; egyformák lettünk, olyanok, mint mindenki más. Nem jobbak és nem rosszabbak. Van közöttünk mindenféle népség: gyárigazgató és szerelő, diplomata és szélhámos, orvos és asztalos, még író is van; ismerünk gyerekeket, akiknek a mamáját is ismertük ugyanilyen kisgyerek korában, ugyanígy szaladgált az utcában, csak akkor még nem volt autójuk nekik se, nekünk se. Itt a mi kis városunkban senkit nem mutatnak be senkinek, egy idő múltán az emberek köszönni kezdenek egymásnak, aztán meg-megállnak, egy-két szót váltani, ha találkoznak.

Az ismerkedés legbiztosabb helye a bolt, ahol előbb-utóbb mindenki megfordul. Üzlet sok van a környéken, de „a bolt” csak egyetlenegy. Olyan, mint a város szíve. Öreg város öreg szíve, olykor infarktust kap, akkor mindnyájan önző aggodalommal figyeljük, hogyan gyógyul ki belőle — vagyis milyen lesz az új boltos, aki a nyugdíjazott helyére kerül. Sohasem irigyeltem senkit a népszerűségéért, csak egyetlen egyszer B. urat, a mindnyájunk sajnálkozására nyugdíjba menő boltost; az történt ugyanis, hogy fél év múlva egy idegen háziasszony megszólított az utcán, és mint édes titkot suttogetta a fülemben: — Kérem, mondja meg a feleségének, jövő héttől visszajön B. úr a boltba... Mindnyájan éreztük a hír jelentőségét, amely percek alatt szétterjedt a mi kis városunkban. Nem mintha bármi kifogásunk lett volna az utódja ellen, de B. úr mégiscsak más: benne nemcsak azért bízhattunk meg, mert tudtuk, hogy nem csap be; talán a másik sem csapott be, de egyedül B. értette

Tahin Gyula feivételei

a módját annak, hogy *gondoskodjék rólunk*: tudta, kinek, mikor, mire van szüksége, beszerezte és félretette az árut. Nem kellett tartani tőle, mint a környék többi üzletének árusaitól: hogy vajon ma jó kedvűk lesz-e, hogy ránk figyelnek-e vagy egymás közt csacsognak, és bennünket figyelemre sem méltatnak, hogy nem csempésznek-e félig romlott cafatokot a sonkaszeletek közé, nem sóznak-e ránk elöregedett árut, rothadó gyümölcsöt. B. úrnál tanultuk meg, hogy a magyar kereskedelem ismeri a *hulladék* fogalmát, és a boltos nem köteles a hulladékot szétoztani a figyelmetlen vagy bátortalan vevők közt, hanem szépen lekanyarítja az árutól, és elszámolja a főnökségével, mint eladhatatlant. A kereskedelem alapvető etikája ez — csak éppen elszoktunk tőle, B. úr kellett ahhoz, hogy megismerjük az üzleti tisztességet.

Sajnos B. úr ismét visszavonult nyugállományba, de mindnyájan bizunk abban, hogy fél évi pihenő után újra a pult mögé lép, és mindnyájan fellelegzünk.

*

Csak látszólag ilyen egyszerű ez az üzleti etikával. Mert itt van például a gyümölcs. B. úr boltjában nincs gyümölcs, ezért el kell menni a mi kis városunk határában levő üzletbe. Itt már nem „boltos” van, hanem „eladó”, akinek a személye sűrűn változik, nem nyugdíjazás miatt, hanem mert az eladókat általában csereberélik. Próbáltam a csereberélés nyitját meglelni, de csak bizonytalan következtetésekre jutottam. Például egyszer egy nagyon jóképű, sudár asszony volt az eladó, magasra tupírozott hajkoronával a fején; tűrhető árut tartott, és nem is csapta be feltűnően a vevőket, ellenben csak a férfiakal volt hajlandó emberi hangon beszélni, iszonyatos szájával a háziasszonyokat rettegésben tartotta. A környéken őrmester néven emlegették; ez a katonai rangfokozat nagyon tiszteletré méltó lehet a hadseregben, de egy üzletvezetőre semmiképp sem hízogó. Le is váltották, alighanem az őrmestersége miatt: a központ felismerte, hogy ezzel a modorral magasabb beosztást

érdemel, rövidesen viszontlátam egy krisztinavárosi nagy forgalmú üzletben, még magasabbra tupírozott frizurával.

Aki a helyébe került, azt galambnak becézték, igazán aranyos volt. Sem a modora, sem az eladott áru ellen nem lehetett senkinek kifogása, mégis nagyon leváltották, s ugyan miért? Mert csakugyan nem volt hajlandó hulladékot eladni, így aztán a gyümölcs- és főzelékszállítmány háromnegyed részét mindig visszaküldte, mert már félig rohadt állapotban érkezett.

A következő eladó okuk elődjének során, nem küldte vissza a romlott árut, megnyerő egyéniségével egy ideig a nyugdíjas férfvásárlók nyakába varrta — míg aztán a háziasszonyok meg nem elégték, hogy otthon a felét ki kell dobni annak, amit a férjük hoz a boltból. Azóta messzire elkerüljük a tájékát is, a maszekhez járunk.

A maszek gyümölcsös már kívül esik a mi kis városunk földrajzi határára, de lélekben hozzánk tartozik. Kettő is van belőle, Piroska meg Zsuzsika. Valószínűleg mind a ketten milliomosok, de meg is érdemlik — amellet semmi hasznát nem látják szegények, mert férjükkel együtt látástól vakulásig a boltjukban serénykednek. Érdekes módon náluk senki nem lepődik meg azon, hogy sohasem próbálnak romlott árut lőcsölni a vásárlóra, és hogy jó a modoruk: olyan drágán adják a gyümölcsöt meg a főzeléket, hogy minden okuk megvan a tisztességre is meg a kedvességre is — és ez a drága áru mégis olcsóbb, mint amit az állami bolt árul, mert semmit sem kell kidobni belőle. Azonkívül Piroskánál találkozni lehet a környék valamennyi Kossuth-díjas színészével, karmesterével, írójával és más közéleti nagyságával. Zsuzsika boltja mellett pedig egy antikvárium van, ahol a maradék pénzt mindig elköltheti az ember, továbbá egy Háztartási Bolt, amelynek állami személyzete teljesen hozzáidomult a mi kis városunk kellemes modorához, úgyhogy ott is öröm vásárolni. S ha még megjegyzem, hogy a közelben levő péknél igazán jó kenyeret és csodálatos süteményeket lehet kapni, akkor mindenki beláthatja, hogy a mi kis városunk lakosainak nincs okuk panasza.